

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.13, november 2018

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Kirsten Vad

Tilsyn ved ph.d. Jes Fabricius Møller

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2025

Indledning til “Professor Svenn Hersleb”

ved Stine Holst Petersen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Ungdomsvennen
- 3 Adskillelsen
- 4 Hersleb i Norge
- 5 “Professor Svenn Hersleb”
- 6 Anvendt litteratur

1 Anledning

Mindedigtet “Professor Svenn Hersleb” blev trykt i *Nordisk Kirke-Tidende* den 25. september 1836 i anledning af Svend Borchmann Herslebs død den 12. september samme år.

2 Ungdomsvennen

Nordmanden og teologen Hersleb var Grundtvigs ungdomsven. De mødte hinanden på Valkendorfs Kollegium, hvor Grundtvig blev alumne i sommeren 1808. De to knyttede tætte bånd i årene 1808-1810, hvor de boede under samme tag i “to af de gladeste og stolteste, virksomste og lærerigste Aar” i Grundtvigs liv (Grundtvig 1877, s. 327). Det tætte forhold mellem de to kan aflæses i et utrykt digt, der i følge Svend Grundtvig henvender sig til Hersleb og Frederik Christian Sibbern i 1809: “Ven! du, som stander saa huld ved min Side, / Rækker mig kjærlig den trofaste Haand! / Du er den Urt, som jeg søgte saa vide: / Lægedomsurten for blødende Saar” (Grundtvig [1809] i *Poetiske Skrifter* 1, s. 103).

Hersleb flyttede fra Valkendorfs Kollegium i 1810, hvorved en kort men betydningsfuld tid sluttede med flere hjertevarme ord i digtet "Til Hersleb":

Maaske vi aldrig her paa Jorden finde
En Skikkelse, der ligner Ønskets heel;
Men det jeg veed og det jeg veed med Glæde,
At flere Træk var ei for mig tilstæde
I nogen Mand, end, elskede Ven, i Dig (Grundtvig 1811, s. 90).

3 Adskillelsen

I 1811 lod Frederik 6. et universitet oprette i Christiania, og Grundtvig måtte tage afsked med flere af sine norske venner, da de fik ansættelser ved det nye universitet. Hersleb var i blandt dem. Han blev udnævnt til lektor i teologi og hebraisk i januar 1813 og blev derved den første lærer ved det teologiske fakultet.

Der havde i årene 1811-1813 været en flittig korrespondance mellem Grundtvig i Udby og Hersleb i København. Hersleb havde taget sig af flere af Grundtvigs forretninger i København og været korrekturlæser på blandt andet *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng* (1812). Af den bevarede korrespondance fremgår det, at Hersleb på flere områder var uenig med Grundtvig, men også at venskabet stadig var varmt (jf. Brandrud 1921, s. 144-161). Hersleb tog ved afgang til Norge varmt afsked med Grundtvig: "Nu Tak, min ædle danske og kristelige Ven! for hver Venskabs Ytring, medens vi vare her tilsammen. Naar [hvornår] vi sees, véd Gud, men som Venner ville vi altid mødes" (*Breve 1*, s. 177).

Det var ikke kun Grundtvig og Hersleb, der blev adskilt. Året efter afrejsen blev tvillingerigerne Danmark-Norge separeret ved Kielerfreden, og det satte sine spor på begge sider af Skagerrak. Hersleb begræd nok adskillelsen fra Danmark, men som nordmand var han først og fremmest optaget af Norges fremtid, og så ikke genforeningen af tvillingerigerne ske ad samme vej som Grundtvig, der ønskede, at Hersleb skulle forsøge at stoppe udråbelsen af Prins Kristian Frederik til konge ved at lade et opråb fra Grundtvig trykke. Dette fremgår af et brev til Hersleb, hvori det bl.a. lyder: "Til mig har du Intet sagt, men jeg har dog hørt din Tale. Gud! hvor var den dog kold og fremmed! hvor nedslog den ikke paa eengang mine kjæreste Forventninger. Ogsaa du Brutus! ogsaa du, min elskede Ven!" (*Breve 1*, s. 205). Hersleb undlod at lade skriftet trykke, da han netop så udråbelsen af Kristian Frederik til konge som et skridt på vejen til genforening. Grundtvigs udbrud og sorgen over adskillelsen af Danmark og Norge skal ses i lyset af hans store betagelse af broderlandet mod nord, hvor han i tiden op til adskillelsen havde forestillet sig at skulle virke enten som professor eller præst (jf. Albeck 1985, s. 62-64).

4 Hersleb i Norge

Sammenstødet mellem Hersleb og Grundtvig synes ikke at have gjort nogen uoprettelig skade på venskabet. Hersleb tilbød i 1815 Grundtvig økonomisk støtte (se *Breve 1*, s. 379), og da Nicolai Wergeland i 1816 angreb Danmark og Grundtvig i

skriftet *En sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Kongeriget Norge*, fattede Hersleb pennen til forsvar for sin danske ven (for nærmere gennemgang af polemikken, se [indledningen](#) til “Til danske Hjerter”).

Af Herslebs breve i 1815-1816 fremgår det, at han teologisk var stærkt påvirket af Grundtvig (jf. fx *Breve* 1, s. 393 f. og 401-403). Hersleb var med til at forme det teologiske fakultet i Christiania og havde derigennem stor indflydelse på den første generation af præster uddannet i Norge — præster der blev uddannet langt tættere på den unge Grundtvigs teologiske syn end kandidaterne ved Københavns Universitet, som var formet i en mere rationalistisk teologisk retning. Grundtvig kom således ad omveje til at virke i Norge (for en nærmere gennemgang af Grundtvigs betydning i Norge, se Thorkildsen 1996, s. 59-107).

Efter 1816 var korrespondancen mellem de to venner stødt aftagende frem mod 1824-1825, hvor den atter kortvarig blussede op for så tilsyneladende at stoppe helt i foråret 1825. Den bibeltro Hersleb kunne ikke forlige sig, endsige tilslutte sig, Grundtvigs nye kirkelige anskuelse, der fjernede sig markant fra Bibelen som fundament (jf. Brandrud 1922, s. 116-123).

5 “Professor Svern Hersleb”

Mindedigtet over Hersleb er bygget op omkring elementer af venskabet. Den overordnede historie om deres venskab findes i de første 8 strofer. Herefter, i stroferne 9-14, giver Grundtvig udtryk for sin glæde ved udsigten til at skulle møde Hersleb på den anden side af døden, men endnu er han ikke selv klar. Karakteristikken af Hersleb, der følger i stroferne 15-20, giver et indtryk af en hengiven og loyal ven, som Grundtvig værdsatte så højt, at han havde opkaldt en af sine drenge (Svend Hersleb Grundtvig) efter ham, men man sporer også årsagen til deres vigende venskab i Herslebs fortsatte bogstav- og bibeltro. Drømmen om en genforening af tvillingeriget bliver genoplivet i stroferne 21-24, og Hersleb og Grundtvigs uenighed om muligheden for dens opfyldelse skildres i strofe 25-26. De sidste fire strofer bringer anelsen om en ny morgen — en ny tid for Norden og en fælles gravskrift for de to venner: “Det var deres Morgen-Drøm” (strofe 30).

6 Anvendt litteratur

- Albeck, Gustav (1985) “Den unge Grundtvig og Norge” i *Grundtvig-Studier* 1985, s. 47-66. København.
- Brandrud, Andreas (1921-1922) “Hersleb og Stenersen i deres forhold til Grundtvig. På grundlag av deres brevveksling” i *Norsk teologisk tidsskrift*, nr. 22, s. 135-172; og nr. 23, s. 82-123. Christiania.
- *Breve* 1 (1924), se Grundtvig, N.F.S. (1924-1926).
- Grundtvig, N.F.S. [1809] “[Til Vennerne Hersleb og Sibbern, Nyaaret 1809]” i *Poetiske Skrifter* 1, udg. Svend Grundtvig, s. 102-103. København.

Grundtvig, N.F.S. (1811) "Til Hersleb" i *Saga. Nytaarsgave for 1812*, s. 89-92. København.

- Grundtvig, N.F.S. (1812) *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1817) "Til danske Hjerter" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 19, 8. marts, sp. 289-294. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1877) *Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie, holdte 1838*, udg. Svend Grundtvig. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1880-1930) *N.F.S. Grundtvigs Poetiske Skrifter*, bind 1-9, udg. Svend Grundtvig & Georg Christensen. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1924-1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, bind 1-2, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig. København.
- *Poetiske Skrifter* 1-9, se Grundtvig, N.F.S. (1880-1930).
- Thorkildsen, Dag (1996) *Grundtvigianisme og nasjonalisme i Norge i det 19. århundre*. Oslo.
- [Wergeland, Nicolai] (1816) *En sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Kongeriget Norge fra Aar 955 indtil 1814, eller fra Hakon Adelsteens Krig med Harald Blaatand, indtil Fredsslutningen i Kiel. En historisk Skisse*. Norge [Christiansand].